

401⁽⁴⁾

Dingaka Ditaola

144

K34/5

Medicine and divination in Molepolo tribe

I def 27/5/45

indexed

23 JAN 1940

F. Kgoadi Mpe

PP-1-9

Mehuta ea dingaka ke Malopo Ngaka e Chupja
 ke ea alafang a sa laole ka ditlhako Ngaka
 ba ra ea ditlhako, Basadi go atile tje dichu-
 pja, Motho eo mong le eo mong ea alafang keng-
 ka lege a tsela dihlare di se nene, ba alafang
 dikgomo ba alafa le batho. Ke bona ba alafa
 bana feela ke dingaka. Motsotso e ka ruta
 ngoana oa gage bongaka le mogoto mojalafa
 kapa go fejana ge ekala go ka moane ga bo-
 tle le eo mogoto, agana ge e mo roma go
 epa ditlhare, Ngaka e ruta bongaka ke tsethe
 o tse a tloge a tjame a thlopocha ke ba ba
 ditlhare tje a sa di tsebenng a di rekha ka
 tje ding kapa ka kgomo goba seruwa se
 se ka kgopeloang ke ngaka. E ngaka e ruta
 motho bongaka e bitja kgomo e ruta me-
 huta ea ditlhare. Ke kalafelo ea tjona ea ru-
 toang bongaka o shela le ngaka e roalela
 mo kolla oa ditlhare le go rongoa go epa vudu
 kapa go phapha matlwanathi a go dia di
 sema tja go oretja baloetji. Ge a shetja ne
 tsebonyana o rongoa go alafa malwe tjana
 a manyenyana. Ge ba mo ruta go laola ba
 mo noisha sehlare sa go re a sike a lebala
 moo le direto tja ditlhako ge ba mo ruta go
 thakanya ba epa ditlhare tje soanetjeng go
 thakanya ba e moluetja ka mokhoa o o ba
 thlakanyang ka oona goba ke disema kapa
 tja go noa le tjona tje shiloang ba motja
 Kalafelo ea tjona le maluetja a di a
 alafang le tekanyo ea sehlare sa go leoa
 e le se sa leoen e leng sa go tlola kapa
 go thlabeloa. Ga go boitebano jwa mo putanolede
 o no soana le batho le goa ga a ippe.

bathong. Go rutoa go tjea ngoaga go ba go fetago
 la ka go soaraga hloogo ea motho. O swanetse
 go kgodisha moruti oa gas ka kalafelo ea gae.
 Tšišo ea bongaka ke dithebele, ga gona ea ka
 reny ke ngaka e se lona bongaka boa šišiša
 ka go ba ba na le go lekana. Ga gona le kgotla
 la dingaka di tsibiva ka meaparo, e e a spa,
 dingae ea reka; dithebele e a shoga. Tja bohua
 di gona tle tje a ithekelang. Ngaka e phokola
 mo e bdišjōng; ba bang ba e latelela bang ba
 e bitja. Ngaka ga e tjame e bapatja bongaka e
 tšijoa ka batho ba e ba fošišitjeng ke
 bona ba e begang go ba bajotjeng. E e
 fihlile e begoba bolotji ea tše e laola le go
 laoleng e na e botjisha dipotso; me e arabise
 ka mo e botjishang ka gona; eka thoma
 modiro seme tšeng ge e tšile e begiloe bolotji
 E ditaola di re molotji o loile ngaka e voo foka
 pele ka metse a chetjeng sehtari ea mo gasha
 ka 'ona ka boditsi joa kgokong. Kapa leshasha
 a la mosehla, ea e phorohla ka dihlare ea tše
 e ka soara molotji, sedimo le sora sea
 hlajoa go re a bone bolotji ka mothong. Go
 laolwa loapeng, ka ntšong kapa ka mafuri
 ngaka e ka v'o phopholega molotji. Go laolwa
 Gosasa le Mathapama ka meruti e seng boshego
 le mosegare o mogolo. E go laolwa molotji go nyakega
 bababab peela. Batho ba banchi ba nyakega
 ge go laolwa boloi kapa pula kapa bohodu koma
 a; go tla banna peela lasadi ke ge go laolwa
 boloi ke mo ba atang. Batho ba sa rating ke
 ngaka ba rakwa ke mong oa Molotji ka kele.
 Tjo ea ngaka. Phuthulla moraba e tjoa seme tše
 ng leina la lona ke phutholla - moraba e ba fudi
 kapa nku.

ngaka e lefiva ge moloetji a fodile Boloetji jo bo
 shoro kapa jo a lebaka le letelle ke Kgomo jo bo
 nyane nku kapa pudi. Ge motho a sa fole nka-
 ka ea laelwa goa fetelwa go e 'ngue ngaka go lefiva
 a e fodishitjeng moloetji. ~~Nasagagana tafona~~
~~ngaka a pudi~~ Go tuisa motse goba lapa ke
 Kgomo. Ge motho a biditje ngaka go re e mola-
 ole o e diela joala ke ngaka la goe Ge e le la
 metseng eo sa tsebaneng nalo. Kapa e late-
 tje e ncha pudi kapa u la u wele joala.
 Ngaka ge e foka naga e lefiva ke Kgoshi
 ka nku, ga e lefiva ngoaga o mong le o mong.
 Ge e foka moloetji ke karolo e 'ngue la kala
 fo ea gage. Ngaka e tsibisha seo tefo ea ema
 e swanetjeng goba sona ga e bitje go feta seo
 se boletjeng mona. Ngaka ga e phegishoe
 Ge motho a sena Kgomo a ka no fokotjaka
 dinku kapa dipudifpela o tlamegile go
 phetha sethla seo ngaka e 'muetjeng kapa
 ka no re ke tla go phelela ge a sina sea
 ka moffang. Ge motho a gana go lefa ngaka
 oa sekishoa a lefivha ke Kgomo. Moloetji a
 botjishoa ge go tla tsejwa go re o bolawa ke toetji
 mang, kapa a laolwa ka ditlala, go phophotza
 Motho ea robeqileng go laolwa ka ditlhako kapa
 mangwananyane. Molaodi oa rutoa go laola.
 Ba lang la laola ka tlhako tje ne bangue ka
 sekk ditlhako ka moka. Ke ka go setja
~~mo~~ mo. Ke ka go shetja boteng jwa sedimo
 se bolajeng moloetji ba kgona go lemoga
 toetji la moloetji Ditlhako di diroa ka
 marapo a diphofofo tje bolailoeng e sung
 tje huileng le gona ba dilokisha ba-
 se se ba a apea nama e se tala.

Ditlhako

Mao a ditlhako. Lengue: 'ngoanenyana'
 lengue la bohudi ba kgetsi lengue ke
 laola bashabi ka laola kgoshi e a hua.
 Thwagadima: 'Mosadi' Thwagadima e kgolo
 matsepe, ngoana marutla a ra tjatji
 tjatji la Mosadi mogolo le tlhala lecha-
 ramong la ntlo. Mahlasedi ea ba sa
 moduke. Malatje le Malatjana ba tjire
 ngang. Malatji a re letjatlji le tjora bodibeng
 Malatjana a re letjatlji le tjora kutung la mo-
 rula, ba tloga ba namela btepeji tlhaku
 dia lea, masha a lea ntsoeng. Letjatlji la tjora
 Bodibeng ngang e boaga e letje Malatjana
 a-bo Malatji

Selomi: 'Moshimane.' Selumi ke tsa sea ja,
 ntsoana a potla phaga ea mangana a ma-
 golo, ea go ja bo'hoa le jod dingue, hlotta mo-
 shoang ke e tala, phura marapo ke e tshala
 se sejang madi ke se se hui bidu. Ua kua se
 re kgolo molapong u phanog u fise nama ga
 bo Selomi nama dia lea.

Legame; Monna. Legame la matthattha-
 koma a moshoeny. Na go roala ga ka ke gang
 Ua botja mosadi khuduga, ^{la le potla-} o ora ntlo a laala.
 Na legame u ile se bué mashunya - shunya ke
 ang? Maphoko boa godimo le uoe tšajō e se leno
 u ba kisha moshoeny naga. Ke letsoapo la pelale
 chuene le ntsoete monye lebaneng.

Mogolore. 'Kgoshi; Monna' ke Mogolo ke Mokokomogi ke
 mogolo moja tja uta. Ntlo kgolo ea mosh-
 te e re dichikhidi^e la re maphene
 la re kgolo ka dipedi.

Ditlhakotl

Mabjana 'Mosadi' leshaga-shaga molapong
leshata la bagodi ba tje. Mogodi oa
tje tja boshego u tlagola le maso'oso'
motaroana "Nwanengana" Motaroana oa sele-
sele kea selekoa ke selekoa ke nchi
masuing, go tlatja ke go dikisela.

2. Thoagadima "Mosadi" Sebetta mpheng oa kgadi
& u betle o be o molelle, kgadi le moshe
ga noka e ea lema. Siplele se ja
melato, se besha molle, taku-taku
morago phoja dia son.

Mashupja "Basadi" Basadi ba 'maselope
ba se ea nokeng ka leoko, basadi
latlang serepa; seboka motho sa
ja sepipimpi moripeng, seja bolaea
ke bipile kgolo e tjea letjete. Taba re bola
kgororoane khuta masama re tluanaeo
kaava nkabe di bipela, nkabe di bipela
bachadibe batho ba 'maseloto saava

Motlhakola 'Monna' Motlhakola a matsepe m^adie
ba a kgomo tja rare, jo bo tthakotjogo
bo tthakotjoe bo tthakotje le mogatja
kgoshi

Botkgatha 'Mosadi' Botkgatha khuru tja basadi
bogara ke joa bo mosima.

Tshapadi ba 'Moshimane' keope le oela maso-
khu le ba mahlo ba a le oela ke tshapi
le le rangoane tjobogong, a apere nakedi a
cheka, le na ke apere nakedi a cheka a dia
mano a go tjea ea ka nakedi a chella.

Ditlhako III

Mpherefere. 'Ngoanenyana' Kgaola nkgae moga-
la e se ye nao phalabvwa ga malatji
a phepela, Malatji phepela ka ngucta
u tje leshela u ne balata, ga selma
tsela ea boroka.

Moraro "Moradi" sa moraro ga se Kgole se
mabulelong a dipitika, se nyaka nku la
mohou se akgope direro dibe mafuri
u se se ua nyaka. Tetsuettana ke
Kgoche masui a 'ma ke rima-rima
le diphao, dimpa ke marethethe

Go na le marapo a diphoofole ka moka tje tji
byang go ea ka methopoa batho: Tlou, tau,
kgomo (nare) Chukudu, Kotobe, phiri, Kgotkong,
Phutkuse, Phuti, Chuene Kgallo, noko, le tje ding
Mankgoanyane: O diaa ka diphate oa Kgotkaga-
nyoa ka mashika oa hlomela methetse hlogong
ba laola ka ona. Ba o tsema fase motho a o
soere ka lerapo gore o se o e o bina. Sereto:
Mankgoanyane a magapa ^{tolodi} kgomo Tlagaripana
a leselo mothotho a mabala matji, Chipa
namela mo o ka mabala a shala mo keng.
Ditlhako ba lemoga ka tjona malvetji le ma-
tsoenyoo ohle le baloi ba tsijoa ka tjona
Ditlaola di shupetja ngaka moko oa o e ka
alapang ka ona le ditlhare tje nijakeng.

Se motho kapa kgomo e robegele ea otollo ea
phopholoa na marapo a robegeleug ba a loki
sha gomme (ba a) ba a ephuthaka matsaama
thi a mohlare kapa se thebe, ba tata kon
lenti. Ba shidila ka ditlhare tje kopantjeng
le makhura. Go oneloa disima ka lengeta kap-
a ka pea, le metsi a bidishwa go chetjoe ditlhare
ka gare motho a orela a a pesitjoe kobs.

Sekutu se thobisa ka dihlare ka metse a boritho
 go qoiva ka lehare letōma la ge motho a thumila
 e le ge e le serurugi mola sebuduitje. Kapaba
 gae ba lomege ka mohlogo. Motho ge a ~~robegile~~ ba
 robegile ba be ba moripa setho se robegileng
 ba mo t' tata ga ka dihlare ge e le moraba
 bonang goba merapo a ka se kgomagane.
 Basotho ba nyaka ba alapa ka mohlare o
 mong le omong o ba o tselang, le nama le
 marapo le madi a motho le tjona diphoofolo
 a hlakanyoa le dihlare: Ga ba dumelago botja
 motho mekgoa eo dihlare di hlakanyang ka
 lona le ona ~~maina~~ maina a tjona ka
 goba bongaka jwa sesotho le sephiri ga ese
 go u nchitje kgomo laba ba go ruta.
 Maina a se makae a se a huc ditjeng shia:
 Mozaete - sui ka lebitso la ~~ditjeng~~ moroala
 badikana, mohloko = mola ea moroana, ba
 shapo la motho = shapo la mpshe, seatha
 sa chuene = se-mometja le seka, morotooa
 dipela = moroto oa chuene, tekodi = Hlapa diba
 sebale = monkganngane, moroba diepe = modika
 ka seoloana. Morevesho = Gollo sa boroa.
 Dihlare dia epjwa dingue ba di reka ka tje ding
 kapa ka diridisa di epjwa ka nako tjohlepele
 go nee tje sa epjweng lehlabula goale ka
 lebatana, kgashi, thutse le molaka, ba re di
 tlisha sefako le mohlakaga o kgioe o tlisha
 phefo. Tje ding di shomishoa di see metse, dingue
~~sa~~ dia omishoa tja shiloa, dingue di shilwa
 di fishutjoe, dingue di kgethwa disema,
 go ea ka mehuta ea tjona. dingue dia shilwa
 tja tlhakanyoa le makhura tja lota ka manake-
 ng. Tje ding le tje ding di thana le tje shomang
 na tjo. Kalapong

Diphelko di tje bevang dipateng go rengoa moduta di tlotsoa di hlare le lehlaka notte, le tiona tja go ~~be~~ aparoa molaleng di tlotjwa di hlare. Tje di fihlwa go ke ditshokgola. Maloetji go dumeloa go ba a tshwa ke boloi, ke badimo ge e le a badimo'ona go dingaka di re ga ba loe nabo go ba lege ba laola ba alafa ba rwa badisha ba dimo a mang a tshwa ke go phela ga mpe ga motho tje ka mota ba di tsi tshwa ke go laola. Ba loi ba shomi sha mekgoa ee: Ba ncha mobu mo u gatileng ba hlakanya le dihlare na bolaea ke maoto. Ba tja monola mo u rutileng ba hlakanya le dihlare ba thiba tsoala, kapa ba thibanya moroto oa bajwa le meriti ea balu ba shilafetjing e bakela motho maduma feela diphiri tja boloi di tija ke bona ba noshi. Mtho goa nee madi a magolo o oretjwa disema ge e le hloogo e kgolo o lomegoa hlogong, ge a bolawa ke moroto a o le bohloko ge a rota, ba fufutja modi oa naka la tholo oa fola. Sekgalaka se alafi oa ka medi ea lenaka la kgomo le le tala o ua orela moshi ua tloga oa tloa moshididi o hlakantjoe le makhura a kgomo, le tje kgala ka e alafa sekgalaka. Moveresho o alafa hlogoana ea ngorana oa fishwa oa papatjetjwa phogwaneng. Moroto oa Chuene o alafa mahloa nang le disho. Mend a thunyung a alafjwa ka sebale. Sehlabi ka tsoamathi la mohuelene molaka ke hlare sa madi a tsoenyang meleng Gata la mpja ea hgotho le alafa hlogoana. Teng e khuibidi re go nosha modi oa mochidi oa fufutjwa motho a noa t metse. Go Chireletja ntlo kapa motse go bea ditshokgola. Diphelko di chireletja baloi meriti le maru.

45

IX

23 JAN 1940

K34 / 5

Bongaka

Go aparoa phello ea morutu
 Kapa lehlaka nohe le lerapo la noga ka la
 chuene go ichereletja, le nala la nchua. Monna
~~monna~~ moso, Kgashi, sebale, le tlapa la bova
 dichireletja baloi. Hlokoa la tsela Masipa
 a Kgodi' monna-mosho le eona Kgashi
 di shomishoa baling sa mahlatsie, go
 rataa ka mo di ngaka di kgonang go
 hlakanya ka gona Sephiking sa bova
 Felega e le thokwa-la-tsela' monna moso
 Masipa-a-Kgodi di shomishoa le gedi
 'noshi. Makhura a nku a ba gona thaka
 nyong sa mashwalo.

By

ends

I. Kgodi Mpe

Bethel, Molepo's loc.

P. O. Boyne

Via Pietersburg

Ke boditjhe ke ngaka Segadi Kgodi
 oa address e Kgodi mo

end s 401